

ХРИСТО БОТЕВ
ИЗЛЕЧИМА ЛИ Е НАШАТА
БОЛЕСТ

Част 0 от „Вестник „Знаме““

chitanka.info

Букурещ, 15 март

В преминалият брой на вестникът си, като говорихме за безотрадното положение на нашият народ, ние с няколко думи дойдохме до заключение, че този народ е болен и че болестта му от ден на ден зема по-страшни размери. За да потвърдим думите си, ние казахме, че здравата и истинната наука е неприменима^[1] в нашият робски живот, следователно не принася никаква полза, че трудът, по причина на баснословните данъци, кражби и разбойничества, се не ценят и не може да се развие, следователно търговията е невъзможна, и че следствие на сичкото това е сиромашията, която ни убива и нравствено, и физически. Да продължим сега своето обзрение и да видим доколко сме били ние прави в разсъжденията си.

Ние казахме, че народът ни е болен, а това може да се покаже някак си остро и обидно за оние гладички мозъци, които са привикнали да четат даже и в иностранната литература химни за нашият напредък, но ние ще да оставим настрана възгледът на оптимистите и ще да побързаваме да попитаме излечима ли е нашата болест или не е? За да утешим и тях, и себе си, ние ще да отговорим, че е излечима, и за да докажем това, ще да захванем от край.

Секи един народ, който, ако и да е преминал голямо временно пространство в историята на своето съществуване, но който по причина на своите вежди исторически и политически грехове е бил длъжен да достигне до такова положение, щото да проспи почти сичките фази на общественият европейски живот — като се събуди от своят летаргически сън, се счита вече за народ млад, здрав и способен да се развива. Такъв народ е и нашият. Още от началото на своето съществуване на Балканският полуостров той е бил народ трудолюбив, енергичен и възприемчив, но историческият ход на работите, който го хвърли а съседство и в борба с разлагающият се тогава стари мир, го доведе до такова положение, щото с приеманието християнството той беше принуден да се зарази и с болестта на гнилата и развратната в онова време Византия. Постоянната борба за съществуване, сродяванието на българските царе с византийските императори и приеманието на тогавашната православно-идиотическа култура на Византия, от една страна, не дадоха на нашият народ време да развие своят национален характер и да изработи здрави основи за

своето бъдеще, а, от друга страна, отделиха една част от него и съставиха известната по своята разточителност и развратност българска аристократия. Народът се затвори със своите язически богове в семейният си живот, ходеше подир царете си да се бие с византийците и с другите околни народи само из омраза към чужденците и из любов към техните богатства, и твърде малко се грижеше за това, що произхождаше в неговите по-горни пластове. Политически живееха само дворът, аристократията и духовенството, на които сватбарските борби с Византия приготовиха смъртта на България. Във времето на Симеона, т.е. във времето на златният български век, България беше достигнала не само до върхът на своята слава и могъщество, но и до апогеят на своята смъртоносна болест. Право казва Енгел, че после смъртта на полугръкът неговата държава се е намирала в такова положение, в каквото се намери Франция после смъртта на Людовика XIV. И наистина, когато „славата и могъществото“ дотегнаха твърде много на българският народ, то той изяви своята воля в лицето на Шишмановците, а особено на Самуила, и енергически протестува против духовният и политическият разврат на византийските кръщелници; но заразата, която беше пушила дълбоки корени даже и в семейството на тоя юнак, не допусна народът да изплува из пролеяната от него кръв, и протестът на Самуила отстъпи пред превъзходството на грубите византийски сили. После Самуила България падна.

Ако във времето на Асеновците тя и да придоби изново своята независимост и ако да достигна до още по-голяма степен на политическа сила, но умореният народ не можеше вече да възкреси в себе си първата енергия и не желаше вече да поддържа своите паразити. Разбира се, че после сичкото това като съвършено естествено нещо се явява нашествието на турците и едновременната смърт на България и на нейната достойна учителка Византия. Дивото и войнственото турско племе като светкавица премина из Азия в Европа и в едно твърде късо време изстреби сичко, с което се гордеше тогавашното общество. Една част от българската аристократия остави отечеството си и отиде да подкрепи чуждите елементи, друга загина в отчаяната борба за смърт или за живот, а третя остана, за да бъде изтребена постепенно от двойното духовно и политическо иго. За народът настана дълга и безконечна страстна неделя, той посипа

главата си с пепел и се затвори вкъщи, за да запази барем своите патриархални нрави и обичаи и да пее своята монотонна елегическа песен. Така се изминаха цели 450 години и когато духът на новото време повея и над неговото леговище, той си додаде главата из къщи и извика: „Съмнало вече! Хората излезли на работа, пили, яли, веселили се, а аз лежа като в гроб и чакам второ пришествие!“ В това време старците се закръстиха, жените заплакаха, а децата захванаха да ходят в училището и да се учат и на ум, и на разум. „Видите ли — говореха образованите вече школари, — видите ли? Другите народи живеят щастливо и богато, издигнали са храмове на науката и на изкуствата и блаженствуват под дебелия сянка на своите царе и императори. А сичкото това е направило образованието, науката и цивилизацията. А вие? Отворете и вие тук-таме училища, преведете няколко книги, захванете да издавате всевъзможни вестници, и вие скоро ще да стигнете Европа.“ А между това у нас никой не виждаше, че народът при сичките теглила и мъки не беше още достигнал до такова състояние, до каквото достигна, като се пусна да гони Европа. Тогава той имаше барем що да яде и прекаран през всевъзможните митарства на робството като през горнило, се беше очистил от византийската болест. Той нямаше вече аристократия и беше равен пред ятаганът на турският фанатизъм. Но достигнатата европейска цивилизация ощастливи и робите, и господарите. Турците постигнаха това, щото им трябаше, за да заемат мястото на Византия, а ние възприехме сичко, което ни трябаше, за да се намериме в това също положение, в което сме били преди 4–5 века. Както с приемането византийската култура ние се показахме маймуни и достигнахме да бъдем робове на азиатските варвари, така и със сляпото поддържане на Европа ние ще да достигнем да бъдем робове сами на себе си. — Когато е така, то какво трябва да се прави? — Преди сичко ние трябва да влезем в самуиловска борба с новата Византия, пък тогава вече да заемем от Европа това, щото ни е потребно, щото ни не достига й щото е признато за полезно на човекът. В противен случай с нашият живот е неприменимо нищо човеческо и ние твърде лесно можеме да загинем.

---

[1] Неприложима. ↑

Издание:

Вестник „Знаме“, I, № 11, 16 март 1875 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.